

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO RŪMAI

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

2024-12-16 Nr. 1.05-0440

DĖL TEISĖS AKTO PROJEKTO NR. 24-19126

Žemės ūkio rūmai (toliau – Rūmai), išnagrinėjo Sveikatos apsaugos ministerijos parengtą Sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. V-885 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“ ir Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą Nr. 24-19126 (toliau – Projektas).

Atkreipiame dėmesį, kad suinteresuoti subjektai nebuvo įtraukti į Projekto rengimo procesą bei su juo susijusias diskusijas, todėl siekiant konstruktyviai aptarti Projekto tobulinimo klausimus, prašome inicijuoti susitikimą, į jį pakviečiant žemdirbių savivaldos atstovus.

Be to, pažymime, kad palaikome Rūmų narės – Lietuvos kiaulių augintojų asociacijos 2024 m. gruodžio 9 d. raštu Nr. 01-16 (pridedamas) pateiktas pastabas ir siūlymus, kuriuos prašome įvertinti bei į juos atsižvelgti.

PRIDEDAMA: Lietuvos kiaulių augintojų asociacijos raštas Nr. 01-16, 2024-12-09 (5 lapai).

Pagarbiai

Direktorius

Sigitas Dimaitis

Modestas Rezgys, tel. (8 37) 409 370, el. p. m.rezgys@zur.lt

Chamber of Agriculture of the Republic of Lithuania

Asociacija
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 135199748
K. Donelaičio g. 2, LT-44213 Kaunas, Lietuva, Lithuania

Tel. (8 37) 400 351
Phone +370 37 400 351
Faks. (8 37) 400 350
Fax +370 37 400 350
El. paštas zur@zur.lt

<http://www.zur.lt>
PVM mokėtojo kodas LT351997412
Atsiskait. sąskaita Nr. LT717300010002241806
AB Swedbank bankas, banko kodas 73000

2024-12-09 Nr. 01-16

LIETUVOS KIAULIŲ AUGINTOJŲ ASOCIACIJA

Sveikatos apsaugos ministerijai

Žemės ūkio ministerijai

Žemės ūkio rūmams

DĖL KVAPŲ KONTROLĖS TAISYKLIŲ

Išnagrinėję „Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių projektą“ (toliau – Taisyklių projektas), teikiame šias pastabas:

1. Taisyklių projekto 4 punktą nurodo, kad „*Kvapų kontrolė vykdoma Tiesioginės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. V-946 „Dėl Tiesioginės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės reglamento patvirtinimo“ (toliau – Reglamentas), ir šių Taisyklių nustatyta tvarka.*“

Taisyklių projekto 4 punkte ir 9 punkte reikalaujama, kad pareiškėjas duomenis apie save nurodytų, o Reglamente 13.3. punkte rašoma, kad kontrolė atliekama tik kai gaunamas **anoniminis** skundas. Šie skirtingų dokumentų punktai prieštarautų vienas kitam, todėl turėtų būti suvienodinti.

2. Taisyklių projekto penktas punktą reikalauja, kad laboratoriniai tyrimai būtų atlikti „maksimaliai panašiomis sąlygomis“. „*5. Kvapų kontrolei reikalingi laboratoriniai tyrimai turi būti atlikti maksimaliai panašiomis sąlygomis (šiltuoju / šaltuoju metų laikotarpiu, meteorologinėmis sąlygomis, vykstant panašioms technologiniams procesams ir kt.) į tas, kurios nurodytos skunde ir (ar) oro mėginių kvapo koncentracijai / emisijos rodikliui nustatyti paėmimo plane (toliau – Planas) (Taisyklių 2 priedas).*“

Kadangi nuo skundo pateikimo į Centrą ir teigiamo sprendimo priėmimo praeis nuo 3 iki 11 darbo dienų, o tai sudarys apie, o tai sudarys nuo 3 iki 15 kalendorinių dienų – vidutiniškai tai užims apie 7-8 kalendorines dienas. Lietuvoje orai svyruoja dažnai, todėl po 7-15 kalendorinių dienų meteorologinės sąlygos bus visiškai kitokios, nei kad buvo skundo pateikimo metu, o jei skundas buvo rašomas X dienų po įvykio, tai sąlygos gali būti ir visiškai neatkurtos.

Taisyklių projekto 10.1. punkte nurodytas laikas truks X dienų (kadangi nėra aišku, kiek dienų Centro pareigūnai derins laiką su pareiškėju), todėl įgyvendinti maksimaliai panašias sąlygas gali būti neįmanoma.

Taisyklių projektas nenumato kaip bus elgiamasi, kai nebus įmanoma įgyvendinti „maksimaliai panašių sąlygų“? Taisyklių projekte iš anksto daroma prielaida, kad bet kokios laiko tėkmėje artimiausios sąlygos ir yra „maksimaliai panašios sąlygos“, tačiau realybėje taip nėra ir tai nuo pradžių klaidins tyrimą atliekančias institucijas ir reikšmingai iškraipys pačio tyrimo rezultatus. Meteorologinės sąlygos (vėjo kryptis, oro slėgis, krituliai, oro temperatūra ir pan.), reikšmingai įtakojančios kvapą, kinta kelių valandų bėgyje, todėl jas atkurti gali būti neįmanoma. Sąvoka „maksimaliai panašiomis sąlygomis“ visiškai nepamatuojama ir todėl gali būti ginčijama.

Prašome Taisyklėse numatyti, kokie parametrai yra laikomi „maksimaliai panašiomis sąlygomis“ ir šių prametrų turėtų būti laikomasi.

3. Taisyklių projekto 10.1. punkte numatyta, kad patikrinimą atlieka ne mažiau, kaip 2 Centro pareigūnai, o pagal Reglamento 12-ą punktą daroma išlyga, kad „institucijoje esant pakankamai žmogiškųjų išteklių, patikrinimą atlieka ne mažiau kaip du pareigūnai“. Susidaro įspūdis, kad nesant pakankamai žmogiškųjų išteklių, patikrinimą galės atlikti ir mažiau nei du pareigūnai.

Šiuo metu galiojančios taisyklės numato, kad komisijoje dalyvauja keturi skirtingas tris institucijas atstovaujantys asmenys, tačiau galiausiai sprendimą priima ne mažiau kaip trys asmenys, atstovaujantys tris institucijas. Taigi sudarytą komisiją atstovauja vieni kitiems nepavaldūs ir galintys atstovauti skirtingą požiūrį komisijos nariai.

Taisyklių projektas numato, kad komisijos nebus ir situaciją vertins vienos institucijos pareigūnai, o „nesant žmogiškųjų resursų“ – galimai vos vienas pareigūnas. Tokiu atveju vertintojai bus itin subjektyvūs ir priklausomi nuo savo vadovo, nuo viešosios nuomonės, politinio ar institucijos daromo poveikio, gali iš anksto turėti vieną subjektyvią nuomonę. Be to, visais atvejais, tokiems vienos institucijos pareigūnams bus paprasčiau iš anksto apsidrausti ir visuomet atlikti maksimalius veiksmus, numatytus taisyklėse – t.y. raštu informuoti institucijas (ūkinę veiklą kontroliuojančią, bei savivaldybę) ir prašyti jų pagal kompetenciją įvertinti, ar ūkinė veikla nepažeidžia teisės aktų reikalavimų, o taip pat informuoti Centrą apie vertinimo rezultatus, priimtus sprendimus ar numatomus veiksmus, jų atlikimo terminus, kaip nustatyta taisyklių projekto 11.1. punkte.

Tokiu būdu atsakomybę Centras visuomet perkels kitoms institucijoms ir visos jos bus maksimaliai įtrauktos į tyrimą. Taip bus sukuriamas dirbtinis darbas, siekiant užbaigti nenutraukiamą procedūrinę grandinę.

Pagrindinė problema bus ta, kad atsisakius komisijos, kuri vertindama nešališkai iš karto galėtų įvertinti skundo pagrįstumą, ir nesant svarių įrodymų, atmesti nepagrįstus skundus, nedrąsūs Centro pareigūnai daugeliu atveju įsuks didelę tyrimo mašiną, kuri veiks kaip biurokratinių nepatogumų sukėlimo įrankis ūkio subjektams. Tokiu būdu anoniminiais ir neanoniminiais skundais ūkio subjektas bus verčiamas pateikinti dokumentus ir atsiliepinėti į komisijų paklausimus, bei bijodinėti nesamą kaltę.

Nepritariame taisyklių projektui ir siūlome palikti esamą reglamentavimą, bei kvapų nustatymą palikti skirtingų institucijų komisijos kompetencijai. Komisiją sudaryti iš ne mažiau kaip 3 asmenų, nesusietų ta pačia institucija ir tuo pačiu pavaldumu.

4. Taisyklių projekto 10.1. punktas taip pat numato, kad „***Je*** ***kvapas pareiškėjo gyvenamojoje aplinkoje nėra jaučiamas ar pareiškėjas Centro pareigūnams nesudaro galimybių įvertinti kvapo gyvenamosios aplinkos ore, Centro pareigūnai, atsižvelgdami į meteorologines sąlygas (pvz., vėjo kryptį, vėjo stiprumą), gali įvertinti kvapą kitoje, ne pareiškėjo, gyvenamojoje aplinkoje;*”**

Ši nuostata nauja, kadangi šiuo metu galiojančios taisyklės numato, jog pareiškėjui nesudarius galimybių įvertinti kvapo gyvenamosios aplinkos ore, tyrimas yra nutraukiamas.

Tačiau taisyklių projektas nurodo, kad Centro pareigūnas/pareigūnai tarsi turi nepaisyti skunde nesančių aplinkybių, bei eiti prieš vėją šniukštinėdami ir uostinėdami apylinkes ir rasti kas galbūt skleidžia kvapą ne pareiškėjo, o kitų asmenų gyvenamojoje aplinkoje. Tačiau tuo metu pareiškėjo gyvenamojoje aplinkoje to kvapo gali visai nebūti – kadangi jis net nesudaro sąlygų įsitikinti, jog **kažkoks** kvapas iš viso yra juntamas.

Manome, kad tai yra absurdas ir tokių nuostatų taisyklėse neturėtų būti.

5. Šiuo metu galiojančios taisyklės numato, kad komisija kvapą fiksuoja tą pačią dieną, surašydama laisvos formos pažymą. Taisyklių projektas 10.2. punktas numato, kad Centro pareigūnai pažymą surašys sekančią darbo dieną. Taigi per naktį Centro pareigūnai turės išlaikyti kvapo pojūtį ir jį atvaizduoti kitą darbo dieną pažymoje. O jei tai bus po savaitgalio ? Po švenčių ? Po atostogų ? Manome, kad aprašinėti kvapą po paros iš prisiminimų yra per vėlai, o juo labiau po kelių parų.

6. Taisyklių projekto 10.4. punktas iš esmės sako, kad nors „kvapas nėra juntamas” ..tačiau įvertinus daugybę dokumentų, aplinką, įvairias sąlygas ir kt ir ypač „papildomą informaciją” (pvz. „sutikti žmonės kalbėjo, kad kažkas jautė kvapą”) tt. „kvapas gali būti susiejamas su skunde nurodyta ar kita nustatyta ūkine veikla”.

7. „10.4. Centro pareigūnams **nustačius, kad** gyvenamosios aplinkos ore **kvapas nėra jaučiamas, tačiau** *remiantis Centro turima informacija (pavyzdžiui, apie vietovėje esamus kvapų šaltinius, išduotus leidimus (licencijas) ūkinei veiklai, galimai susijusiai su kvapų skleidimu,*

vietovės gyventojų apklausos dėl kvapų rezultatus) bei kitais duomenimis, susijusiais su kvapo pasireiškimu (pavyzdžiui, kvapas nepastovus, trumpalaikis, greitai kintantis, priklausantis nuo meteorologinių sąlygų), galimas kvapas gali būti siejamas su ūkine veikla, pažymos apie kvapą išvadosse nurodoma, kad nors kvapas gyvenamosios aplinkos ore patikrinimo metu ir nėra jaučiamas, tačiau remiantis **papildoma informacija gali būti siejamas su skunde nurodyta ar kita nustatyta ūkine veikla;**

Toks reglamentavimas nesamą kvapo buvimą pritemptų prie „teoriškai galimo“ ir paleistų procedūras, verčiančias įtariamą ūkio subjektą teisintis ir įrodinėti nesamą kaltę.

8. Dažnai kvapai, gali būti pasklidę iš skirtingų šaltinių. Arba taip pat gali ne būtinai siejami su ūkine veikla. Pvz. yra nedidelis ūkis auginantis 500 kiaulių ir 2000 hektarų augalininkystės ūkis tręšiantis laukus nuotekų dumbliu. Tręšiant laukus nuotekų dumbliu išsiskirs kvapai, bus surašytas skundas, prasidės tyrimas. Per tą laiką nuotekų dumblas bus įterptas į dirvą ir kvapas išnyks, tačiau nepaisant to, kad Centro pareigūnai atvykę prie ūkio ar gyventojų namų, turės nustatyti, kad teoriškai gyvulininkystės ūkis veikia (turi gyvulių) ir dėl to gali skleisti kvapus.

Panašių situacijų gali susidaryti vietovėse, kur yra daugiau panašių taršos kvapais šaltinių. Pavyzdžiui, 2021 m. netoli Nemenčinės įsikūrę gyventojai juto nemalonius kvapus, nebuvo aiškus jų šaltinis, todėl tyrėjai jau tuomet savo taikiniu pasirinko kiaulininkystės ūkį, nors jokio ryšio su kvapais ūkis neturėjo.

Remiantis šiuo taisyklių projekto 10.4. punktu „papildoma informacija“ galėtų tapti paprasčiausios apkaltos, žodiniai pasakojimai ir pan. Tokiu būdu subjektyviai gali būti sukurta fiktyvi išvada apie neva esamą ar galimą kvapą ir toliau jau pagal 11.1. punktą užsukama visa teisinė procedūra – informuojamos institucijos, kurios nebegali nieko pakeisti, tik toliau dalyvauti procedūroje – sukurti **Planą**, kur apskūstasis subjektas toliau turi tęsti įrodinėjimą dėl savo nekaltumo;

Nepritariame šiam taisyklių punktui iš esmės. Jei komisija nustato, kad kvapo nėra, tai toks faktas ir turėtų būti fiksuojamas, tyrimas nutraukiamas, o ne daromos išvestinės prielaidos ir kuriamos pažymos.

9. Taisyklių projekto 12.7 punktą nustato, kad „**Laboratorija, atlikusi kvapo koncentracijos taršos šaltinyje laboratorinius tyrimus, ne vėliau kaip kitą darbo dieną pradeda kvapo sklaidos modeliavimą;**“ Manome, kad kvapo modeliavimas neturėtų būti atliekamas visais atvejais, to turėtų būti atsižvelgiama ir į susidariusias aplinkybes. Kadangi gali būti matavimo paklaidos, pasitaikyti itin nepalankios meteorologinės sąlygos, kuomet iš vieno taršos šaltinio bus gautas viršijimas, o tarkime, likusiose 20 vietų leidžiamos normos neviršijamos. Nors prie gyventojų viršijimo atlikus sklaidą ir nebūtų, tačiau dėl vieno taršos šaltinio kuriame bus viršijamas visas procesas bus įvertintas kaip neatitinkantis reikalavimų.

10. Taisyklių projekto 16 punkte nustatyta, kad ūkio veiklos vykdytojas kvapų skleidimą mažinančias priemones turi įvykdyti ne vėliau kaip per 90 kalendorinių dienų, nuo kvapų skleidimo sumažinimo veiksmų plano pateikimo Centrai dienos.

90 dienų laiko tarpo užtenka jei priemonių plane bus nurodytos nedidelės apimties kvapų mažinimo priemonės, pvz. tokios kaip valymas, dezodoravimas ir pan., bet jei bus reikalingi net ir nedidelės apimties kapitaliniai statybos ar žemės darbai iš praktikos tokio laikotarpio neužteks, kadangi vien projektavimas ir leidimų išdavimas užtrunka itin ilgai.

Pavyzdžiui Joniškio r. fermose biofiltrų derinimas ir statyba, paleidimas ir pridavimas užtruko apie 18 mėnesių. 90 dienų su 45 dienų pratęsimu paprasčiausiai yra per mažas laiko tarpas kai kuriems darbams atlikti. Norime atkreipti dėmesį į tai, kad metų laikai taip pat turi įtakos vykdyti statybos darbus. Pvz. rugsėjį nustačius viršijimą ir norint atlikti statybos ar instaliacijos darbus lauke, dėl nepalankių oro, kritulių, dirvos įmirkimo/įšalimo ir pan. sąlygų vėlyvą rudenį ar žiemą gali būti fiziškai neįmanoma.

Siūlome tokius įpareigojimus, kuomet reikalingi statybos leidimai, projektavimo darbai ir pan., leisti įgyvendinti per projektuose nustatytą laikotarpį.

Atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad SAM 2024-12-02 rašte Nr. (1.1.9E-411)10-3940 „Dėl sveikatos apsaugos ministro įsakymo projekto derinimo“ konstatuoja, jog **„Šiuo metu Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklėse kvapo koncentracijos įvertinimas nustatytas vadovaujantis tarptautine praktika..“**

Be to, rašte pateikti skaičiai apie gautų skundų 2022 ir 2023 m. nagrinėjimą atskleidžia, kad NVSC 2022 m. iš 156 skundų pagrįstais laikė tik 10 skundų, o 2023 m. iš 199 skundų pagrįstais laikė tik 20 skundų. Didžioji dalis skundų, tirtų remiantis tarptautine praktika, buvo nepagrįsti, todėl mus neramina, kad taisyklių projektas kuriamas, kad dirbtinai padidinti pagrįstų skundų kiekį.

Atsižvelgdami į aukščiau išdėstytas pastabas, bei į SAM rašte pateiktą argumentaciją, manome, kad SAM neturėtų pasiduoti politiniam spaudimui bei nekurti taisyklių, kurios neatitiktų tarptautinės praktikos, skundai būtų nagrinėjami nekritiškai, o ūkio subjektai būtų apkrauti pertekline administracine našta, pažymų pagalba verčiant įrodinėti nesamą kvapų buvimą ar normų viršijimą.

Parengtam kvapų kontrolės taisyklių projektui nepritariame ir siūlome tobulinti.

Direktorius

Algis Baravykas